

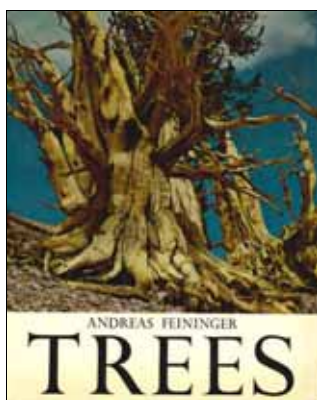
Bomen over bomen- en houtboeken

Sinds kort (1993) heb ik een andere woning betrokken en meteen de gelegenheid te baat genomen me een goede boekenkast aan te schaffen, iets dat er in het verleden steeds niet van was gekomen. Hierdoor waren veel van mijn boeken moeilijk of niet toegankelijk.

De titel 'Bomen over Bomen- en Houtboeken' heb ik gekozen om mijn inzichten, ervaringen, herinneringen aan bepaalde mensen en reizen, en gevoelens met betrekking tot het onderwerp de bomen- en houtboeken op papier te zetten. Het kwam in me op tijdens het inrichten van de boekenkast. Ik betrapte me er zelf op dat in plaats van de kast in te richten, ik me verloor door de boeken te gaan bestuderen en lezen. Het deed me realiseren dat er alleen al over deze boeken veel valt te vertellen. Pas nu besef ik dat het assortiment bomen- en houtboeken in het Engelse en Duitse taalgebied verschrikkelijk groot is. Vanzelfsprekend eigenlijk. In het Engels bijvoorbeeld bestaan er veel bomenboeken, die elkaar voor een groot deel overlappen. Over identificatie en anatomie zijn veel boeken, alleen je moet weten waar je ze kunt vinden. In het Duits bestaan veel goede boeken over hout, boeken die om de één of andere reden moeilijk of niet in de Nederlandse boekwinkel doordringen. Heel jammer is dat eigenlijk, maar u weet het nu in ieder geval.

De volgende boeken kwamen uit de kast toen ik me zelf de vraag stelde, welke boeken ik mee zou nemen wanneer ik drie weken naar een onbewoond eiland zou gaan en uit mijn bomen- en houtboekencollectie zou moeten kiezen.

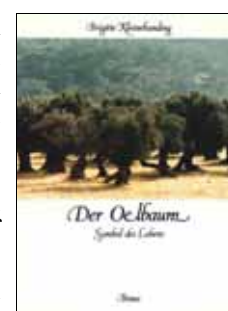
Mijn lievelingsboek is een klein boekje van f. 25.-, ik zou dat echt niet kwijt willen raken en grijp het dan ook regelmatig uit de kast. Het heeft 130 bladzijden en heet '**Das Leben der Bäume**'. Het bevat een schat aan gedichtjes en geschiedenissen over bomen en hun schoonheid, door bekende en minder bekende dichters en beroemdheden geschreven. Daarnaast staan kleurenfoto's in het boek, die zo goed de schoonheid van boom en landschap aangeven, zodat die op zich al weer het genieten waard zijn. Door dit boekje leerde ik de natuur zien en proeven en hielp me bij het fotograferen, iets dat ik graag doe. Je moet er wel oog voor hebben.

Een boek waarvoor ik verschrikkelijk veel moeite heb gedaan om er aan te komen, vele jaren geleden, is het boek '**Trees**' van de bekende fotograaf Andreas Feininger. In de jaren 1970 woonde ik in Houston en zag in een boekwinkel dit boek en vond het eigenlijk te duur. Ik dacht: "ik koop dat eerst-daags wel in Engeland, wanneer ik terug ben". Het was onmogelijk meer te krijgen. Het zou 5 jaar duren voor ik middels de voorzitter van de Amerikaanse houtverzamelersvereniging IWCS, Jim Langdon, dit boek wist te bemachtigen. Feininger is een uitstekend en beroemd fotograaf, de foto's van de bristlecone pine en de moerascypres zijn dan ook indrukwekkend. Beide bomen maken steeds een enorme indruk op me. Aan dit boek is ook de geschiedenis verbonden van de 'Boyumtree', de *Idria columnaris*. Het is een soort ondersteboven boom, iets vergelijkbaar met de baobab in Afrika. Er zijn maar weinig planten die er zo idioot en tegelijk zo fantastisch uitzien als deze boom. Het is net een grote wortel met enorme stekels. Alleen in dit boek 'Trees' vond ik een foto van deze boom. De eerste keer dat ik van de boom hoorde, was vele jaren geleden, wellicht zo'n 30 jaar terug. Ik luisterde naar

één of ander radioprogramma, waarin men opeens sprak over de 'Boyumtree'. De boom intrigeerde me en ik deed alle moeite om te achterhalen welke boom dit eigenlijk is. Hij behoort tot de kleine familie der Fouquieriaceae. In de jaren 1992 maak ik een ballonvlucht over de woestijn in Zuid-Californië en krijg dan de boom van boven te zien, nadat we vlak er voor met de gondel rakelings over de dadelpalmen scheerden.

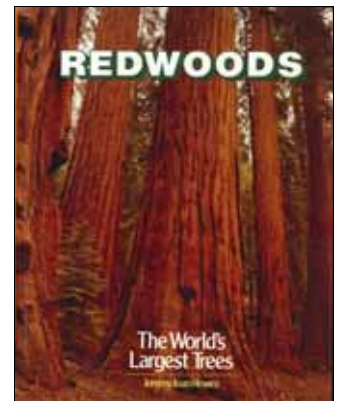
Ik heb iets met olijfbomen, iets dat is begonnen nadat ik ze voor het eerst in het echt aanschouwde op Mallorca, het moet eind jaren 1960 geweest zijn. Ik kocht een slabestek van olijfhout, prachtig lichtbruin hout met donkerbruine vlammen. In de jaren 1985-1986 toen ik in Griekenland woonde en werkte kreeg ik pas de 'echte' olijfbomen te zien. Bomen met een omvang van 1 à 2 m, bomen over de gehele stam pokdalig, nog levende bomen met enorme gaten er in, waar een mens doorheen kan kruipen. Ik leer olijven eten, kleine, hele dikke, groene, blauwe en zwarte. De olijven van Kalamata zijn de lekkerste. In de jaren 1985 schrijf ik een artikel over de olijfbom voor het blad 'de Houtverzamelaar'. In de jaren 1992 loop ik bij boekhandel de Slegte in Den Haag naar binnen en vindt voor f 10.- een heerlijk boekje '**Der Oelbaum, Symbol des Lebens**', de olijfbom, symbool van het leven. De eerste zin in het boekje luidt: 'de olijfbom inspireert mensen over zich

Bomen over bomen- en houtboeken

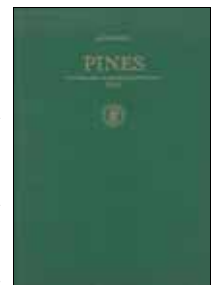
zelf en over de loop van de tijd na te denken'. Brigitte Kleinehanding probeert in dit boek de bekoring van de olijfboom te doorgronden. Ze toont de boom versteend, verhout, ineengestremgeld, verwormd, gepokt en vol gaten. Is dat niet het symbool van het leven?

Het boek **'Redwoods'** heeft een bijzondere betekenis, omdat ik de redwoods van dichtbij, van boven en beneden heb kunnen bekijken. Voor het eerst van beneden toen ik deze machtige, geweldige houtmassa's in Californië probeerde te fotograferen, hetgeen natuurlijk niet of maar zeer moeilijk lukt. Van veraf is het effect van de omvang en grootte volledig zoek en van dichtbij is alles zo massaal dat ook de overdracht van de werkelijkheid zoek is. Eigenlijk is het onmogelijk om met woorden alle indrukken van deze Sequoia's over te dragen, men kan dat onmogelijk aan een nader vertellen en daarbij de juiste gevoelens overbrengen. En ik wilde zo graag mijn belevenissen vertellen. De andere ervaring van boven de bomen te bekijken was tijdens mijn vliegopleiding, waarbij van geringe hoogte Yosemite en Sequoia National Park bewonderd konden worden, een ervaring apart. De redwoods die moet men gezien hebben, onontbeerlijk.

Texas is een staat waarin Nederland vele malen verdwijnt, de afstand Houston-Dallas is al 900 km ver. Getracht hebben we om de staat te doorkruisen aan de hand van het boek **'Famous Trees of Texas'**, dat ik in 1970 in Houston kocht. De grote Ford, die we bereiden, had een dusdanig comfort en grootte dat het gezin van vier mensen gemakkelijk op de voorbank plaats had. De wegen waren goed en de bomen waren des te moeilijker te vinden. De meeste bomen hadden een uitgebreide geschiedenis, waarbij de bijnaam van de boom veelal aangeeft wat er mee aan de hand is: 'the Hangman's Oak', 'the Champion Montezuma Baldcypress', 'the Columbus Court Oak', 'the Las Cuevas Ebony', 'the Houston Pecan'. Deze laatste boom staat in Huntsville en is vernoemd naar Sam Houston. Verder is de 'pecantree' de boom van de staat Texas. Iedere Amerikaanse staat heeft zo zijn eigen boom. De overheerlijke pecannoten, u weet wel die noten met die bruin-oranje dop, hebben hier pas de laatste tien jaar meer bekendheid gekregen. In Texas maakt men er pecan pies van, die van uit Austin de hele wereld over worden gezonden.

Sinds de lagere school heb ik altijd graag getekend en op een gegeven ogenblik ging ik me specialiseren in het tekenen van paarden. Nu ik iets meer tijd heb zijn de eerste pennenvruchten weer verschenen. Met die achtergrond kan ik het werk van Aljos Farjon zo waarderen in zijn boek **'Pines'** (1984). Het boek, een Nederlandse uitgave in het Engels bevat tekeningen, prachtige tekeningen moet ik zeggen, en beschrijvingen van het gehele Pinusgeslacht. De tekeningen op A4 grootte betreffen de boom, de kegels en de naalden van alle soorten Pinus. Voor de aardigheid moet u eens proberen een pijnboom te tekenen, het geeft u enigszins een gevoel hoe moeilijk dat is.

Door de eeuwen heen hebben dichters bomen vereeuwigd, het is onvoorstelbaar hoeveel gedichten over bomen er zijn verschenen en hoe mooi veel van die gedichten zijn. **'Dichter bij bomen'** is een boekje dat alleen gedichten over bomen bevat. De laatste eeuw werd de boom vooral beschreven, maar daarvoor diende de boom meer als symbool. Het is een fijn boekje dat in de jaren 1980 ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de Bomenstichting in Utrecht werd uitgegeven. Op deze wijze kan men ook naar bomen kijken en er van genieten.

Terugkomend van een tocht naar het prachtige arboretum even buiten Funchal op Madeira, rijd ik ineens voorbij een boom die in volle bloei staat met grote, rode bloemen, een kleur die zijn weerga niet kent. Niet zo donker als het rood van de baccareros en ook weer niet zo lichtrood. Het rood domineert de gehele boomkruin. Het is moeilijk te beschrijven. Na het keren met de auto probeer ik wat gegevens van de boom te krijgen, blad, bloem en takje. Niemand kan me zeggen hoe de boom heet. Na lang zoeken vind ik een mooi boek **'Flores Madeira'**. De boom blijkt de 'Chama da Floresta' (Portugees), 'Tulipier du Gabon' (Frans), 'Flame of the Forest' (Engels) en 'Afrikanischer Tulpenbaum' (Duits) te zijn. Madeira betekent overigens 'hout'. Alleen al het uitspreken van de naam **'Flame of the Forest'** geeft aan hoe die boom er uit ziet. Hoe mooi zou het staan een hele laan vol met deze bomen, maar Funchal kent zijn straat met Jacaranda's, tientallen in een paars-violet kleurenpracht.

Dat bossen en bomen sterk met mensen zijn verbonden toont het boek **'Alte liebenswerte'**

Bomen over bomen- en houtboeken

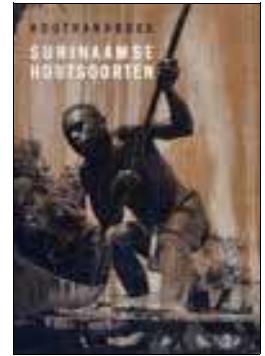

'**Bäume in Deutschland**', een zeer dik boek dat ik in de jaren 1992 na ruime aarzeling kocht. Die aarzeling vloeide voort uit de prijs. Zoals de Bomenstichting in Nederland veel moeite doet oude bomen in Nederland te inventariseren en in stand te houden, zo ook doet men dat in Duitsland.

Het is een boek, dat me boeit om een aantal redenen. Ten eerste de inhoud toont vele aspecten van bomen als, hoe de dichter tegen bomen aankijkt, hoe de schilder/kunstenaar ze ziet, wat de boom als symbool inhoudt en dan al die verschillende kleurenfoto's van oude bomen verspreid door heel Duitsland. Ten tweede de druk, lay-out, kwaliteit van het papier, illustraties, schilderijen van specifieke bomen en foto's. Ten derde de enorme moeite die het ongetwijfeld moet hebben gekost om zo iets te maken. Dit soort dingen kunnen, denk ik, alleen in Duitsland en Zwitserland.

Na de bomenboeken zijn nu de boeken over hout aan de beurt. In de loop der jaren zijn dit er ook veel geworden. Ik heb me voorgenomen een keus te maken, hoewel dat niet gemakkelijk is. Mijn belangstelling gaat eigenlijk iets meer naar hout uit dan naar bomen, wanneer ik een keuze zou moeten maken. Ik kom tot de ontdekking dat ik niet een bepaald lievelingsboek over hout heb, zoals dat bij bomen het geval is.

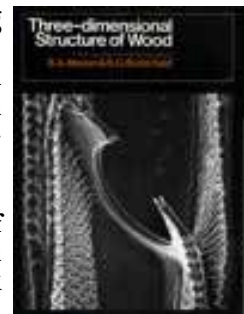
Gelukkig heb ik het genoeg en de eer gehad de heren Bianchi en Japing nog te mogen kennen. Ik mocht ze meemaken toen ik voorzitter van de NEHOSOC was. Beide zijn tot op zeer hoge leeftijd de bestuursvergaderingen blijven bezoeken. Het waren twee mensen waar ik groot respect voor had en waar ik een goed contact mee had. Ieder op zijn eigen wijze waren zij zeer kundige mensen op het houtgebied. In de jaren 1956 schreef Bianchi het boekje '**Houtherkenning in de praktijk**', waarvan ik een exemplaar geschenk kreeg. Bianchi was in die tijd als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het boekje over houtherkenning door het TNO Houtinstituut zouden pas midden zestiger jaren verschijnen. Van Japing kreeg ik in de jaren 1974 een exemplaar van zijn boek '**Houthandboek Surinaamse Houtsoorten**', voorzien van zijn handtekening. Japing was jaren lang in Suriname werkzaam en had een grote kennis van de Surinaamse houtsoorten opgebouwd. En dat blijkt natuurlijk uit de inhoud van zijn boek.

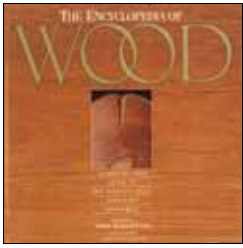
Het boek '**Identification of Hardwoods**' van Her Majesty's Stationary Office, de Engelse Staatsdrukkerij, was het tweede boek dat ik over houtherkenning bemachtigde. Ik kocht het begin zeventiger jaren in Londen. Het was gewoon een erg praktisch boek, vooral in die tijd. Het geeft fotovoorbelden van alle identificatiekenmerken van loofhout en het geeft daarnaast de kenmerken van vele loofhoutsoorten, waarbij een soort knipkaartsysteem behoort. Verder was er op dit gebied eigenlijk niets te krijgen. In de NEHOSOC organiseren we voor het eerst de houtherkenningsdagen in Wageningen, de dagen van Fundt. Publicatie over het boekje in de HV resulteerde er in dat veel leden een bestelling van het boek en het bijbehorende kaartsysteem plaatsten. Ik wist niet wat me op de hals haalde. Wanneer ik nog aan die ellende denk om die zware pakken uit Engeland zonder invoerrechten in Nederland te krijgen.

Mijn werk bracht met zich mee dat ik regelmatig Londen bezocht, soms eens in de twee weken. Het werkbezoek bood voldoende gelegenheid om privé ook nog wat rond te kijken. Ik gebruikte die vrije tijd eigenlijk voor drie dingen. Een bezoek aan Hamley's in Regentstreet, het grootste speelgoedwarenhuis ter wereld, om een speeltje voor de kinderen mee te nemen, er was altijd wel iets nieuws dat in Nederland nog niet bestond. Het tweede aangrijpingspunt was om echt lekker Indiaas te gaan eten, iets wat in Nederland niet mogelijk was. Het derde programmapunt was, vaste prik, een bezoek aan de grootste en tegelijk de meest wanordelijke boekwinkel ter wereld, Foyles op Charing Cross Road. Overigens de winkel bestaat nog steeds en is zeker een bezoek waard. Men vindt er altijd wel iets over bossen, bomen of hout, of op ieder ander gebied waarin men ook maar belangstelling heeft. Veel boeken heb ik er vandaan gesleept en vaak erg goedkoop. Er is een periode geweest waarbij boeken aanmerkelijk goedkoper waren in Engeland.

Twee boeken, '**Three-dimensional Structure of Wood**' en '**The Encyclopedia of Wood**', hebben de meeste indruk op me gemaakt. Het eerste boek was in de jaren 1972 een openbaring, vanwege de foto's door de elektronenmicroscopie genomen. Ik kende de techniek van foto's uit het Shell-laboratorium, maar had nooit de foto's van

Bomen over bomen- en houtboeken

hout gezien. Nog steeds is het pracht boek. Het tweede boek is gewoon een heerlijk boek met veel wetenswaardigheden over hout. Het is pas een paar jaar oud.

In de jaren 1962 was de aankoop van 'Hout in alle Tijden' van Boerhave Beekman bij boekhandel Verwijs op de Prinsegracht in Den Haag werkelijk een rib uit mijn lijf. Een aantal keren liep ik de winkel om de boeken in te zien. Er stonden toen nog drie series van 6 delen op de plank en kostten rond f. 80.- per boek. Ik kocht de serie en mocht ze in delen betalen. De boeken werden zowaar ook nog persoonlijk bij me in Amsterdam thuis gebracht. Boerhave Beekman is in staat geweest een aantal mensen, experts op diverse gebieden, te mobiliseren en ieder een onderdeel te laten schrijven en heeft dit in de boeken samengebracht. Het is de verdienste van Boerhave Beekman dat hij dit heeft georganiseerd. Regelmatig gebruik ik deze boeken voor naslag wanneer ik met één of ander artikel bezig ben. Eigenlijk worden alle gebieden van het houtgebruik, de bossen en bomen er in behandeld.

'Schrijnwerk vergeten Kunst' van Remi Geerinckx is een geweldig boek, dat toont wat er allemaal op het gebied van schrijnwerk door de eeuwen heen is gepresteerd. De schrijver

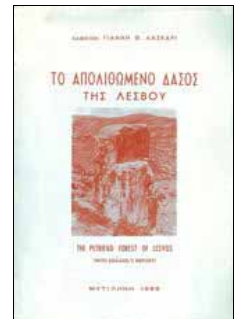

neemt de lezer mee van de prehistorie, Egypte, Griekenland, het Romeinse Rijk, gotiek, renaissance, barok, Art Nouveau tot de 20ste eeuw. Onmogelijk, onnodig is het om alle boeken te hebben, doch dit is een speciaal boek voor mij. Het roept dierbare herinneringen op aan een houtvriend, Simon Wessels uit Antwerpen. Vaak nam ik hem mee in de auto om zijn reis naar Antwerpen te bekorten wanneer hij weer eens in Nederland op 'houtbezoek' was geweest. Graag en veel kwam ik even bij hem aan in Antwerpen en konden we een hele dag over hout praten. Voor mij was dat veelal een uitje, even uit de dagelijkse sleur. Toen ik achter het bestaan van dit boek kwam was het reeds lang uitverkocht en al mijn pogingen om het te bemachtigen faalden. Binnen een dag regelde Simon een boek voor me. Simon Wessels kende ook het schrijnwerk. Met veel bewondering heb ik naar hem gekeken wat hij met zijn handen kon maken. Hij sprak over zijn werkplaats altijd als zijn atelier. Schrijnwerk en Simon Wessels zijn voor mij één.

'ΤΟ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ' of wel **Het versteende woud van Lesbos** is een boek dat een uitgebreide beschrijving geeft over de achtergronden en vindplaatsen van versteende bomen op het Griekse eiland Lesbos. Het boek kreeg ik geschenk van collega Panagiotis Chronis, die van Lesbos afkomstig is. Lesbos is het derde grootste van de Griekse eilanden en het ligt vlak onder de Turkse kust, op een uurtje varen afstand. Een hele geschiedenis gaat achter dit boek schuil.

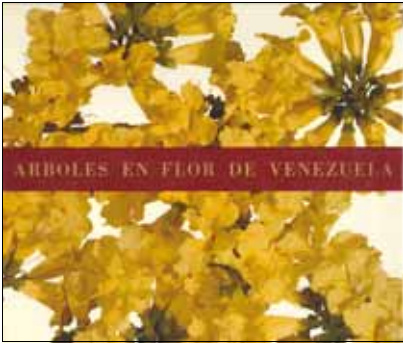
Mijn eerste reis in Griekenland ging in 1985 naar Lesbos, het eiland van Sappho de eerste Griekse lesbische vrouw. Het doel van mijn bezoek was evenwel het versteende woud, dat zich voornamelijk aan de westkant bevindt.

De vindplaatsen op het land lagen toentertijd nog erg afgelegen en op de weg er heen ontmoette ik een herder, die ik met mijn beste Grieks aansprak om de weg te vinden. Toen ik vertelde op zoek te zijn naar de versteende stammen, haalde hij uit een jutezak een stuk versteend hout en gaf het mij. Men treft er 150 geheel versteende stammen aan, de langste is 24 m en de dikste heeft een doorsnee van 2.65 m. Zo heeft men er resten van de sequoia aangetroffen en van veel andere boomsoorten, waarvan men een bladafdruk in steen aantrof. Een groot deel van het versteende woud ligt echter onder water. Het beslaat een grote oppervlakte en er is weinig over gedocumenteerd. Ik raakte betrokken bij een expeditie van Jacques Cousteau, die met zijn vloot in Italië lag en het gebied van het versteende woud onder water zou willen onderzoeken. Immers, ze waren toch in de buurt! Met diverse mensen en hulp van de Universiteit van Athene probeerden we toestemming van de Griekse regering te krijgen. Helaas de besluitvorming liet verschrikkelijk lang op zich wachten, te lang. En zo was daarmee een illusie vervlogen.

Voorals in de jaren 1950 en 1960 gaven grote internationale bedrijven als olie-, luchtvaart- of scheepvaartmaatschappijen bijna jaarlijks prachtige kalenders, boeken of ander reclamemateriaal uit. Het ging vaak vergezeld van indrukwekkende foto's en kwalitatief hoogwaardige producties. Als 12/13 jarige lukte het me vaak iets van die reclame te bemachtigen. Zo gaf Compañía Shell de Venezuela in 1959 een grootformaat (35,5 X 31,5 cm) fotoboek met botanische beschrijvingen van de kleurrijke bomen van Venezuela uit, 'Arboles en flor de Venezuela'. Het zijn niet alleen de foto's die indruk maken maar ook de plaatselijke namen van de bomen als 'el Araguaney (*Tabebuia chrysantha* Jacq.)', el Apamate blanco (*Tabebuia pentaphylla* L.), el Jebe (*Longocarpus* sp.) of el Mari-Mari claro (*Cassia grandis* L.). Ik kreeg het boek in de jaren

Bomen over bomen- en houtboeken

1980 toevallig onder ogen bij een collega, die in Venezuela had gewerkt. Het boek was al tientallen jaren niet meer verkrijgbaar totdat het boek in de jaren 1990 in Canada ineens op internet opdook.

In totaal heb ik 18 boeken op een wat ongewone wijze de revue laten passeren. Het heeft me zelf veel genoegdoening gegeven om de boeken eerst uit te zoeken, ze daarna stuk voor stuk door de hand te laten gaan om vervolgens het verhaal te kunnen maken. Het blijft al bij al een subjectieve keuze want er zijn nog zo veel andere mooie en goede boeken. In ieder geval hoop ik hiermee dat ik de lezer eens op een andere wijze over bomen en hout heb kunnen boeien.

Kleve, 2003
Tjerk Miedema
miedematj@AOL.com